

Bledi mesec potonuo,
bratac mi je poginuo.

(Autor nigdje ne govori o tom svom postupku.) Pjesma »Petokrako, zašto si crvena« sastavljena je od niza distiha među kojima je organska veza vrlo slaba ili nikakva. Takvih slučajeva ima više. Većina pjesama sastavljenih od distiha nisu su se uvijek onako i onim redom pjevale. I to je trebalo objasniti.

Na str. 42 suprotstavljajući se mišljenju M. Burića o međusobnim prepletanjima, prenošenju i preuzimanju motiva i izražajnih sredstava o kojima je pisao u Telegramu od 27. VII 1961. Čubelić poistovjećuje revolucionarne pjesme s narodnima i partizanskima, premda su to tri pojma od kojih svaki ima svoj sadržaj. Predratne revolucionarne pjesme »Gradimo kule do neba«, »Mitrovčanka«, »Ivančica planina« i dr. nisu nikakve dorevolucionarne i buntovne — kako ih Čubelić naziva. One su našle i svoj direktan produžetak u partizanskim revolucionarnim pjesmama. Partizanske narodne pjesme izviru također iz starijih narodnih pjesama, ali se razlikuju od novijih revolucionarnih. Kad govorimo o partizanskim pjesmama, onda mislimo i na narodne i na one revolucionarne.

Potrebno je (da bismo odgovorili na više Čubelićevih zamjerki) ukazati ovdje na jednu činjenicu preko koje se često prelazi, a ta je da bi pri sastavljanju jedne antologije najmasovnijih, najrasprostranjenijih i najpopularnijih partizanskih pjesama pjevanih za vrijeme rata došle u obzir upravo one kojih u ovoj i sličnim zbirka nema jer se svojim izrazom razlikuju od onih partizanskih pjesama koje pripadaju narodnoj tradiciji (npr. »Budi se Istok i Zapad«, »Bilećanka«, »Mitrovčanka«, »Po šumama i gorama«, »Konjuh planinom«, »Svi na front« itd.).

I na kraju nekoliko pitanja. Zašto, analogno pjesmama, nema među anegdota primjera iz drugih jezičnih sredina? Zašto su neke pjesme iz grupe »Ustanak u Makedoniji« prevedene, a neke nisu. (Sa slovenskog nisu prevedene).

I sada riječ-dvije o priložima. »Kronologija partizanskih narodnih pjesama i anegdota« izvršena je prema godinama koje nose zbirke, i to prema onim iz danjima iz kojih je Čubelić odabrao pojedine tekstove za svoju zbirku. Međutim, pjesme su se štampale i za vrijeme rata u raznim listovima, a poslije i šapirografirane zbirčice. U tome je korisno mogla poslužiti bibliografija Emilije Cerović navedena pod rednim brojem 21. Neki vrijedni radovi nisu navedeni. Npr., naveden je manje važan članak M. Bošković-Stulli pročitan na Radio-Zagrebu 1952. ili rezime od jedne strane Milana Škrbića, a nije navedena zbirka od 145 anegdota Partizanske zgrade i nezgode B. Vujanca, Beograd 1962, važniji radovi M. Bošković-Stulli (Republika 1953. i Kulturni radnik 7-8, 1961), radovi N. Hercigonje i dr.

Ni navodi stručne literature nisu pouzdani, ali time nećemo zamarati čitaoca. Dovoljno je, mislim, ovo što smo rekli.

Ante Nazor

USTNAJA POEZIJA RABOČIH ROSSII. Sbornik statej pod redakcijem V. G. BAZANOVA. Izd. Nauka, Moskva-Leningrad 1965, 190 str.

Ova zbirka članaka o radničkom usmenom stvaralaštvu u Rusiji izdana je u povodu naučnog simpozija koji je održan u Sverdlovsku 1963, a o čijem je radu (referatima, saopćenjima i diskusiji) pisano u časopisu *Sovjetskaja etnografija*, br. 4, 1963. U knjizi nisu objavljeni referati ni saopćenja, već članci posebno napisani za to izdanje.

Tematika članaka je ova: historija radničkog folklor, osnovni problemi njegova proučavanja, specifičnost radničke pjesme, radnička *častuška*, proza, suvremeni procesi u radničkom folkloru, lokalne tradicije i žarišta, periodizacija historijskog razvitka pojedinih vrsta i dr. U više priloga postavlja se pitanje estetske vrijednosti radničkog folklor i njegovih kriterija. Govori se o granicama među

folklornim i nefolklornim pojavama, o pjesničkoj kulturi radnika. Dotaknuta su i pitanja poetike, tekstologije, historije sakupljanja i izučavanja radničkog stvaralaštva. Od donesenih 16 priloga za upoznavanje opće problematike radničkog folkloru interesantnije su teme: o pojmu »radnički folklor« (O. B. Aleksejeva), radnička pjesma u ruskom narodnom pjesničkom stvaralačkom procesu (S. G. Lazutin), folklorno-lingvističke veze i paralele (R. R. Geljgardt), osnovne etape u razvitku ruske radničke pjesme u drugoj polovini 19. i početku 20. st. (N. S. Poliščuk), uloga i značenje revolucionarne literarne pjesme u radničkom folkloru (A. M. Novikova), o estetskoj ocjeni pjesama ruskih radnika kao glazbeno-pjesničkom kompleksu (B. M. Dobrovoljski).

U predgovoru knjizi iznio je Bazanov osnovnu problematiku radničkog folkloru. On kaže da u folkloristici, kao i u svakoj drugoj nauci, ima i nedovoljno osvjetljenih područja i pitanja, koja dugo ostaju u sjeni ne privlačeći pažnju proučavatelja. Među takva područja pripada i usmena radnička poezija preko koje je dorevolucionarna folkloristika faktički prešla šutke. Obično se o tome govorilo uz put u općim pregledima ili člancima bez pretenzije za naučnom obradom. Uz to se u radničkom folkloru nije vidjelo ništa originalno i u umjetničkom smislu značajno. Međutim — kako se vidi iz spomenutih rasprava — sovjetska je folkloristika uzela radnički folklor kao specijalan predmet proučavanja i dala mu teoretski tretman. Ozbiljniji pristup proučavanju radničkog folkloru počinje — kako to navodi O. B. Aleksejeva — s radom V. Zeljeva: »Literatura i marksizam« 1928, koji govori i o neophodnosti posebnog izučavanja radničkog folkloru. Drugi ozbiljniji rad bila je knjiga P. M. Soboljeva i V. J. Muravjeva *Folklor tvorničkih radnika*, 1934. Tu je knjigu u članku »Osnovna pitanja historijskog izučavanja folkloru tvorničkih radnika«, oštro napao A. L. Dimšic zbog toga što su oni radničkom poezijom smatrali himne, marševe i pjesme radnikâ pjesnikâ. Upravo problemi takve prirode i danas su ključni i još uvijek nema iskristaliziranog gledišta što je to radnički folklor. Dobiva se dojam da su zaključci u članku Aleksejeve za ruske folkloriste primarni. Ona kaže da je masovna proleterska poezija kvalitetno nova etapa u kojoj se završava proces spajanja individualnog stvaralaštva i izgrađuje se novi tip poezije, rodene u epohi proleterske revolucionarne borbe, i da je tradicija te poezije usvojena u literaturi socijalističkog realizma.

Više autora drži da na tom području ima još mnogo neriješenih i spornih pitanja. Tako Bazanov u predgovoru kaže da je najlakše reći da je s pjesničkim stvaranjem radnika povezano stvaranje socijalističkog realizma u folkloru. On smatra da takvi sudovi imaju deklarativan karakter, pa je stoga zadatak da se od općih definicija pređe dubljem naučnom proučavanju radničkog folkloru, naglasivši da je za to potrebno veće publiciranje i tekstološka obrada, te komparativna analiza varijanti i kritička provjera starih i novih zapisa. Bazanov drži da te probleme treba razmatrati u jedinstvenom toku nacionalnoga narodnog stvaralaštva i pronalaziti unutarnje veze koje su postojale između radničke poezije i seljačkog folkloru s jedne strane, te literature i radničkog folkloru s druge strane. Istraživanja koja su izvršili ruski folkloristi i historičari literature pokazuju da individualno stvaranje ruskih pjesnika ima značajan udio u pjesničkom folkloru. Zbog toga Bazanov drži da se radnički folklor obogaćuje i na račun stvaralaštva samih radnika-pjesnika, upravo pjesnika, a ne kazivača, i da je zbog toga i sam pojam radnički folklor uvjetan jer su radnički folklor, njegova historija, njegova sudbina i umjetničko značenje dopunska svjedočanstva postepenog brisanja oštih granica između folkloru i literature.

Ante Nazor

LAJOS VARGYAS, RESEARCHES INTO THE MEDIAEVAL HISTORY OF FOLK BALLAD. Akadémiai kiadó, Budapest 1967, 304 str.

V obsežni knjigi je avtor zbral (v angleškem prevodu A. H. Whitney) nekatere svoje razprave, ki so izšle v letih 1959-1962 v raznih etnografskih časopisih.